

АННА КАНЬТОХ

ТАЄМНИЦЯ
ПОКИНУТОГО
МОНАСТИРЯ

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

Anna Kańtoch

**TAJEMNICA
DIABELSKIEGO
KRĘGU**

Warszawa

Анна Каньтох

ТАЄМНИЦЯ ПОКИНУТОГО МОНАСТИРЯ

Переклад Сергія Легези

 АССА
ВИДАВНИЦТВО
2 0 2 0

Переклад з польської *Сергія Легези*

*Видавництво висловлює подяку за допомогу в роботі
над проектом куратору серії «Час фентезі»
Володимиру Арєнєву.*

© Anna Kańtoch, 2013. Published with arrangements with Grupa Wydawnicza Foksal

© Dominik Broniek, обкладинка, 2018

© Квітка Л. О., ілюстрації, 2018

© ПП «АССА», 2020

© mrgaser, e-pub, 2020

ISBN 978-617-7385-58-4

Аннотація

Добре бути Обраним чи Обраною, коли живеш у вигаданому світі. А якщо це реальність повоєнної Польщі? І якщо ти один із тринадцяти підлітків, яких янголи зібрали в покинутому монастирі?

Навіть те, що тебе покликали янголи, не дуже заспокоює. Бо щось із ними не так. І щось не так і з цим покинутим монастирем, і з містечком, біля якого він розташований, і з тими підлітками...

І з тобою теж?..

Ця книга належить **Видавництво «АССА», м.Харків.**

Ніні було вісім років, коли з неба впали янголи.

Вони з братом ліпили сніговика на подвір'ї. Ніна катала снігову кулю, а Шимек, у червоному шарфику і в капелюшку, насунутому мало не на очі, бігав навколо й більше заважав, ніж допомагав — але на що ще можна сподіватися від трилітки? Швидко наближалися зимові сутінки, було морозно і якимось по-дивному тихо, наче вона з братом знаходилася не посеред міста, а десь на відлюдді. «Наче мало статися щось важливе», — розповідала потім Ніна приятелькам, хоча й не була впевненою, чи, бува, вона не вигадала цю дивну тишу сама собі. Але факт: на подвір'ї не було нікого, всю іншу дітлашню відлякував мороз. Напевне, тепер сиділи у своїх квартирах, у будинках, що тіснилися навколо двору. На стінах усе ще були помітні сліди від уламків, що залишилися після недавньої війни, через що будинки здавалися ще похмурішими. Але Ніна й Шимек на це не зважали, тому що мешкали тут здавна (Шимек від народження), тож устигли призвичаїтися.

Стомлена дівчинка зупинилася на мить, витерла спітнілого лоба під кусючою вовняною шапкою і глянула вгору, щоб переконатися, чи, бува, не засніжить сьогодні ввечері. Але небо було чистим, навіть без найменшої хмаринки. Воно вже темнішало, набуваючи того відтінку синього, що нагадував Ніні колір води у глибокому і дуже холодному озері.

Дівчинка блимнула. На небі з'явилася цяточка.

— Дивись-но, перша зірка, — сказала вона Шимеку, а потім додала: — О рани Божі, вона, певно, летить у наш бік.

Цятка збільшувалась і щомиті наближалась до землі, тягнучи за собою світлу смугу. Під час війни Ніна була маленькою, не набагато старшою ніж Шимек зараз, але вона пам'ятала ті дні, коли на місто падали німецькі бомби, — й тепер увесь той страх повернувся знову. Вона знала, що повинна тікати, схопити брата за руку й тягти його додому, але не могла зрушити з місця.

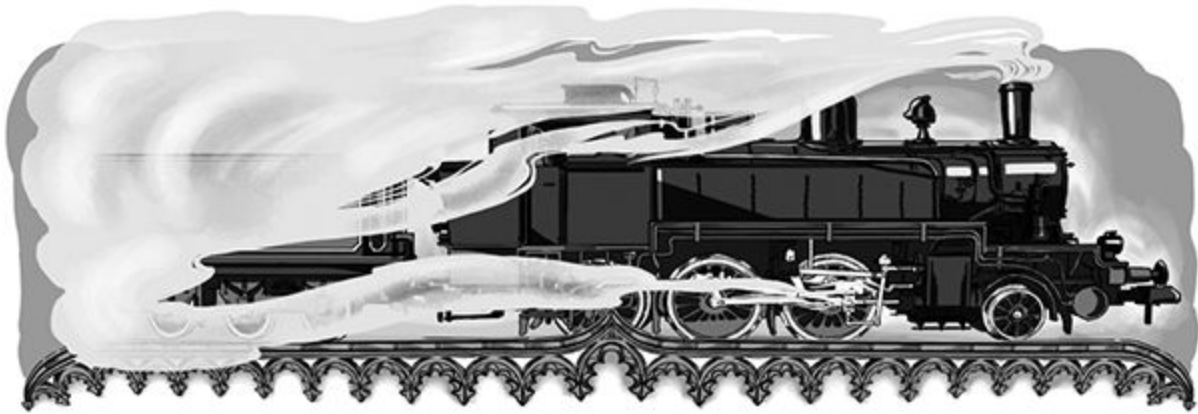
Цяточка уже не була цяточкою, а стала закругленою вузькою формою, що летіла в бік двору, наче снаряд. Небо за нею перетинала смужка диму, що вже почала потроху розвіюватися. Ніна мимоволі затулила вуха, чуючи виск роздертого повітря; від яскравого полум'я в неї заболіли очі. Над містом з'явилися й інші вогнисто-димні смуги, але дівчинка не звертала на них увагу. Найважливішою була та з них, яка за мить упаде на її дім і перетворить його на руїни, як тоді, під час війни.

А вона все ще не могла зрушити з місця. Переляканий Шимек притулився до її боку й дивився у небо, роззявивши рота. Ніна вже відчувала хвилю жару, яку гнав поперед себе отой палаючий снаряд.

І тоді ця кругла форма загальмувала й на мить зависла в повітрі, розправляючи сліпучо-сяючі, наче з вогню виткані, крила.

Шимек скрикнув у захваті.

Коли янгол м'яко приземлився у дворі, сніг навколо його ніг із шипінням розтанув.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ,
**в якому Ніну обирає янгол і вона
вирушає у подорож —
от тільки все у цій подорожі йде
шкереберть**

П'ять років потому Ніна йшла польовою дорогою, проклинаючи янголів. Був серпень, і спека добряче давалася взнаки. Спітніла, брудна й нещаслива дівчинка несла валізку, в якій геть давно зламався замок, і тому її було обв'язано шматком конопляної мотузки. Через цю обшарпану валізку перед самим від'їздом розгорівся страшенний скандал. Ніна кричала, що не сяде в потяг із чимось таким, а мати їй пояснювала, що грошей на нову валізку вони не мають. Нарешті вирішили, що Ніна, на правах компенсації, отримає стареньке плаття, пошите тіткою-кравчиною. Тепер дівчинка була саме в ньому, хоча блакитний атлас аж ніяк не пасував для подорожі. Але якщо вона

чогось хотіла, то вміла впертися, а мати, схоже, відчувала себе винною через валізку, бо протестувати не стала.

Увесь той скандал тепер здавався далеким і майже неважливим. У панчосі на лівій нозі виднілася дірка, оборка плаття була роздертою. Стрічка, якою мати зав'язала Ніні косу, давно загубилася, й розпущене темне волосся гріло, наче накинута на плечі пальто.

Минулу ніч Ніна провела в полі, у сиртці сіна, де й прокинулася вранці — змерзла, спрагла і голодна. Кількома годинами пізніше замість холоду їй уже докучала спека, а про голод вона зуміла забути. Найбільше її зараз мучила спрага — здавалося, що спухлий язик ледь уміщається у роті, горло було сухим і жорстким, наче кора дерева. Йдучи дорогою, вона смоктала солодкі кінчики трав, але це тільки дратувало піднебіння. Обіцяла собі, що тільки-но побачить якусь хату, то піде туди й попросить склянку води, але щоразу, як минала розкидані тут і там сільські двори, боялася. «Ще трошки витримаю», — промовляла Ніна подумки; спрага все ще програвала можливим питанням, на які дівчина відповідати не бажала. Тільки ось цікаво: як довго? Адже вона вже двічі встигла загубити шлях, та й тепер не була цілком упевнена, чи йде у правильному напрямку.

Дівчина уже б розревілася, але останнім часом робила це так часто, що їй забракло сліз.

«Понад дванадцять годин спізнення», — думала вона. Чи міліція її вже шукає? І що, власне, їй тепер робити?

А все ж почалося, зрозуміло, з янгола.

* * *

Сусідка прийшла до їхньої квартири пізно ввечері, коли Ніна вже лежала в ліжку. Дівчина удавала, що спить, але насправді пильно прислухалася крізь прихилені двері.

— Це вже третій такий випадок, — говорила сусідка. — Тіло знайшли на узбіччі дороги. Начебто... — Тут вона так стишила голос, що Ніна дочула тільки кілька слів: «потворно скалічений», «мучили його» й двічі повторене «нелюдськи».

— Бог повинен таких падлюк покарати, — відповіла мати Ніні твердим голосом. — Сподіваюся, що принаймні наш янгол у безпеці...

«Наш чи то з нашого дому», — підказала собі Ніна. Крилатий мешкав по сусідству вже два тижні, але досі ані дівчина, ані її мати його не бачили. На візити янгола чекати треба довго, черга сімейства Панковичів настане тільки наступного місяця.

— Він у Міхалаків, — промовила сусідка. — Але певно треба буде його перевести. Ковалік знизу починає про щось здогадуватися.

Мати відповіла настільки тихо, що Ніна нічого не почула. Жінки шепотіли одна до одної, і в їхніх голосах відчувалася напруга.

Дівчина лежала із розплющеними очима, дивлячись у темряву. Певно знала, що люди переховують у себе янголів, хоча ніхто їй цього чітко не казав. Дорослі не довіряли дітям, особливо малим, які надто просто могли видати таємницю у школі або в іншому місці. Утім, Ніні вже виповнилося тринадцять, і батьки в її присутності не пильнували себе аж настільки сильно. Може, мати навіть візьме її із собою, як черга дійде до їхньої родини?

Для крилатих сім'ї, яким можна було довіряти, найчастіше знаходили місцеві пробощі^[1], але люди й самі обмінювалися інформацією про те, в кого більш, а в кого менш безпечно. Ніна на власні очі бачила картки з адресами, що переходили з рук у руки наприкінці меси, й чула шепотіння, яке раптово стихало, коли до згромадженої під костьолом групки підходив хтось незваний.

Бо янголів треба було охороняти. ВОНИ могли прийти в будь-яку мить і забрати їх. Про те, що діялося пізніше, дорослі геть не хотіли розмовляти в присутності дітей, але Ніна й так знала.

ВОНИ саджали крилатих у темні камери, били їх палицями або прикладами автоматів, палили цигарками й поливали льодяною водою.

До того ж ВОНИ разом з янголами забирали й ті родини, які їх переховували.

ВОНИ — це УБ^[2], таємні служби комуністів, які керували країною і не любили ані Бога, ані крилатих. Власне, вони стверджували, що Бога немає, а янголи — це не справжні янголи, а прислані Ватиканом таємні агенти, чийм завданням було бунтувати людей проти єдиної правильної системи, якою є комунізм. Деякі учні зі школи Ніни в таке вірили, але не Ніна. Бо вона ж бачила янгола на власні очі.

Жодна людина не могла б злетіти з неба на крилах і мати такий вигляд, як в янголів.

Вона неспокійно заборсалася у ліжку. Інколи хотіла, аби її батьки взяли до себе когось із крилатих. Могла б тоді показати, наскільки вона доросла, відповідальна й відважна. Уявляла собі, як ВОНИ під'їжджають на світанку чорною автівкою (а це завжди чорна автівка) до будинку, заходять у передпокій, гунаючи важкими військовими чобітьми, валять у двері, а тоді забирають Ніну в темне похмуре місце й запитують там про янгола. Вона ж, ясна річ, мовчить, презирливо зносячи верески й побиття. Ані слова б не писнула, а якби повернулася додому, то мати й батько нею дуже пишалися б.

От тільки вона зовсім не була впевненою, що саме так би поводитися.

Що гірше, не мала вона впевненості, що ВЗАГАЛІ б повернулася додому. Люди, яких забрало УБ, найчастіше просто зникали, наче ніколи їх і не було.

Голоси в кухні монотонно жебоніли. Ніна заплющила очі, але не могла заснути. Як завжди, спогади про янгола викликали в неї відчуття провини. Чи не забула, бува, вона сьогодні про вечірню молитву? На щастя, не забула, хоча вчора знову засперечалася із матір'ю, а кількома днями раніше збрехала їй, говорячи, що йде до костьолу, а насправді завіялася із подружкою в кіно.

Вона зітхнула.

П'ять років тому, коли крилаті падали з неба, все здавалося простим. Люди в прибутті янголів побачили знак від Бога й обіцяний кінець світу. Ніна пам'ятала, як щоденно перед школою вона бігала на вранішню месу (на полудневу не могла ходити, бо тоді костьол був повний, а в натовпі вона втрачала дихання і зомлівала). Божечки, тоді вона відчувала себе наче святі з оповісток, набожною і доброю. Цілком серйозно думала, що в будь-яку мить розійдуться хмари, й вона, Ніна, живцем піде на небо. Вона НАСПРАВДІ намагалася дотримуватися усіх завітів. Як, до речі, й усі інші учні школи, за винятком, вочевидь, дітей комуністів, які вірили в агентів Ватикану. Колись, через три місяці після прибуття янголів, у Варшаві люди вийшли на вулиці з хрестами в руках, а комуністи почали стріляти.

Було багато жертв, і хоча в газетах писали виключно про «придушені заворушення», усі й так знали, що кілька десятків варшав'ян загинуло, бо повірили в янголів. Ніна плакала, коли про це довідалася, і певний час була навіть більше набожною, але пізніше... Що ж, час минав, кінець світу якось не наставав, а перше враження, викликане зустріччю з янголом, зблякло, й одного дня настав момент, коли Ніна забула помолитися ввечері. Як вона тоді боялася! Зіщулилася під ковдрою і чекала на дияволів, які вискочать з-під землі й, караючи, заберуть її у пекло. Втім, нічого такого не трапилося, і за другим разом, коли вона знову забула про молитву, страх був меншим; пізніше вона перестала так часто ходити на месу (щиро кажучи, їй завжди там було трохи нудно), а ще пізніше вона вперше посварилася із матір'ю... Тепер у Ніні мало що залишилося від тої дівчинки, яка колись уставала вдосвіта й бігла у костьол. Лише інколи нападали на неї муки сумління. Тоді вона обіцяла собі, що стане кращою з наступного тижня, чи з початку місяця, чи від свят, але завжди відкладала це на потім і завжди знаходила собі виправдання. У цьому не було нічого дивного: схожим чином поводитися більшість однокласників і подруг Ніни, за винятком, може, тих, хто щодня мешкав із янголами. Але вони були дуже набожні, й дівчинка впізнавала їх по специфічно затуманених поглядах.

Якийсь час вона уявляла, що батьки беруть до них янгола, а вона завойовує його симпатію... Вона могла б показати йому свій улюблений альбом з європейським живописом, розповісти про школу або просто сидіти із ним у тиші. Втім, вона знала, що це не надто правдоподібно. Ксьондзи довіряли матері Ніни, але не її батькові, який раніше, ще до війни, належав до комуністичної партії. Щоправда, він увірував, коли крилаті впали з неба, але дівчині здавалося, що із часом його віра слабшала. Тепер він не сперечався із дружиною, мабуть, лише через бажання зберегти святий спокій, бо в хаті Ніни саме мати верховодила. Батько нечасто подавав голос, але іноді, коли хтось говорив про янголів, дівчина перехоплювала його сповнений іронії погляд, а одного разу підслухала уривок розмови батьків. «Це не можуть бути люди, — говорила мати, — бо вони ж мають крила». «Гуси також мають крила», — відбуркнувся на те батько.

Ніна подумки попросила пробачення за недовіру тата й уже збиралася поринути в сон, заколисана приємними думками про янгола, коли її розбудив звук власного імені.

— Ніна? Моя Ніна?

Вона вискочила з ліжка й підкралася до причинених дверей. Якщо дивитися під відповідним кутом, з кімнати можна було побачити шматочок кухні — саме той, де зараз за столом сиділа мати Ніни. Як завжди, її обличчя було застигле від переживань, а між бровами пролягла знайома зморшка. Інколи вона могла й посміхнутися невпевнено, але Ніна не пам'ятала, щоб колись вона й насправді бувала веселою.

Сусідка промовила щось, чого дівчинка не почула. Мати хитнула головою.

— Але ж вона спить...

Здогадавшись, що йдеться про неї, Ніна швидко повернулася у ліжко. Хвилиною пізніше двері кімнати відчинилися, й темна фігура закрила собою світло, що падало з коридора.

— Нінусю, люба, ти спиш?

— Так, мамо, — відповіла вона трохи дурнувато, після чого швидко додала: — Щойно прокинулася.

— Тоді вдягнися, ми маємо піти в одне місце.

— Зараз опівночі, — запротестувала вона для порядку. Виходити в таку пізню пору було для неї чимось незвичним, а тому цілком сподобалося.

— Знаю, але він не хоче чекати. Зрештою, може, він має рацію, може, так буде безпечніше. Досить вдягнути светрик на піжаму й черевики. Це тільки за два квартали, але на вулиці прохолодно.

Було літо, і навіть уночі температура не падала менше, ніж до двадцяти градусів, але Ніна слухняно потягнулася за светриком. Дивно було б вийти з дому в самій піжамі. Босі ноги вона встромила в черевики, навіть не потурбувавшись зав'язати шнурки. Почувалася дивно, була збудженою, але водночас і трохи наляканою.

— Ми йдемо побачитися з янголом, правда? — вона забула про необхідність удавати, ніби вона спала.

— Так, дитинко. Він хоче з тобою поговорити.

* * *

Ніна встала, підняла валізку й рішуче пішла вперед. Енергії їй вистачило на кільканадцять кроків, потім вона сповільнилася і знову зачовгала в спекотній тиші, яку порушувало лише гудіння комах, що кружляли над полем пшениці. Ніна б душу віддала за склянку води й можливість прилягти в потязі, що легко довіз би її на місце.

«Уже недалеко», — повторювала вона собі, хоча насправді не знала, чи далеко, чи близько станція. Відчуття відстані вона втратила ще якийсь час тому й зараз тільки могла сподіватися, що йде у правильному напрямку.

Уже недалеко.

За її спиною в тишу вдерлося торохтіння возу.

Ніна зупинилася. Так, вона, безсумнівно, чула віз, що саме наближався: характерне скрипіння коліс і повільне чалапання коней, які ступали сільською дорогою. Першим її порухом було стрибнути у пшеницю і заховатися, але дівчина відразу подумала: якщо вона хоче, аби хтось підвіз її на станцію, то з'явилася саме така можливість, іншої у цьому безлюдді не буде.

Тож вона обтрусилася сукню від пилуки й соломи, причесала волосся. Намагалася мати вигляд акуратний і звичний, наче не було нічого дивного у тринадцятирічній дівчинці, яка вештається безлюддям в елегантному, нехай і брудному платті з довоєнною валізкою у руках.

З-за повороту з'явився віз, навантажений дровами. Правив ним зарослий чолов'яга, на якому, незважаючи на спеку, була тепла куфайка, а на ногах — геть брудні гумові чоботи.

— Гей, панянку! — сказав він, сповільнюючись. — Куди це ти?

— До Лясковіце, — відповіла Ніна.

— А ти, панянку, не замолода трохи, аби їздити сама?

— Мені п'ятнадцять, — збрехала вона так переконливо, як змогла. — Врешті-решт, це недалеко, їхатиму тільки кілька станцій. Брат мав мене відвезти й піднести валізку, але мусив зайнятися конем — той копитом збив.

Молилася про себе, аби чолов'яга в куфайці не запитав, де вона мешкає: у селах усі всіх знали, й важко було вигадати вірогідну відповідь. На щастя, чоловік виявився не надто допитливим. Може,

допитливості його позбавила відкоркована пляшка пива, яку він стискав між колінами.

— То давай, панянку, застрибуй.

Коли вона видерлася на сидіння, візник тріпнув віжками й відсърбнув із пляшки.

— А для пива ти, певно, замолода?

— Аж ніяк, охоче вип'ю, — відповіла дівчина і подумки додала: «Благаю». Горлянку її аж судомою звело в очікуванні.

Він подав їй закорковану пляшку. Ніна трохи позмагалася із непіддатливим корком, а тоді вже приклала шийку до губ. Закашлялася, коли пінистий напій полився їй у горло, а бульбашки пішли носом. Полегшення було настільки великим, що тільки з наступного ковтка вона відчула, наскільки гидкий у пива смак.

— Гей, не так швидко, бо ти, панянку, сп'янієш і з воза впадеш!

Ніна вихилила половину пляшки, а решту знову закрила корком, що звисав на тонкому дротику. Від алкоголю і спеки її почало зморювати. Вона дрімала на сидінні, час від часу різко прокидаючись, коли віз підстрибував на ямах.

Візник смердів потом, запах якого долинав з-під теплої куфайки; над кінськими боками дзижчали великі мухи. Ніна ще встигла подумати, що їй не дуже подобається село...

* * *

Янгол чекав на них у квартирі панів Міхалаків. Він здавався дивним, коли отак сидів у кріслі на тлі німецької шафи і шпалер у трояндоцьки. «Наче екзотична квітка, що виросла на дворовому газоні», — подумалося Ніні, бо янгол по-справжньому дивував вродою. Він був схожим на молодого Рафаеля на «Автопортреті» (Ніна, поціновувачка живопису, любила такі порівняння): волосся спадало йому на спину темними хвилями, чорні очі контрастували з білою шкірою, а його обличчя аж дихало солодкістю і лагідним смутком. Водночас він видавався надто досконалим, і в цій своїй досконалості дуже чужим. Бракувало йому тепла, яке надають людям їхні дрібні вади. Авжеж, янгол був вродливим, але то була врода, якій можна дивуватися, але яку не можна покохати.

Дівчина перелякалася: не можна так думати; як щось подібне взагалі прийшло їй у голову? Вона глянула скося на крилатого й відразу відвела погляд. Утім, встигла зауважити, що він одягнений у довгі білі шати. Якби побачила в чомусь такому людину, то напевне вирішила б, що то нічна сорочка, але, як не крути, мала справу з посланцем Небес, тож слово «шати» звучало краще. Думку про нічну сорочку Ніна якнайшвидше викинула з голови.

— Підійди ближче, дитино.

Ніна завагалася, але мати, яка стояла за її спиною, підштовхнула дівчинку вперед.

— Звешся Ніною, чи не так? Народилася дванадцятого квітня тисяча дев'ятсот сорокового року у Станіславі^[3]?

— Так, — вона роздумувала, де в янгола крила. За спиною, згорнуті біля спинки крісла? Це, певно, було б не дуже зручно... Ніна колись чула від подружки, що крила начебто менш матеріальні від решти тіла, бо зроблені з іншої субстанції, і що їх помітно лише час від часу, коли крилатий цього бажає. Напевне, це гарне пояснення. І цікаво, якої статі янгол? Цього неможливо було зрозуміти ані з голосу, ані з обличчя. Він однаково міг бути і жінкою трохи чоловічого типу вроди, і хлопцем, подібним до жінки.

О рани Божі, знову вона думала про щось недоречне. У чому ж її проблема?

— Ти добра дитина? І дуже кохаєш Бога? — питав янгол, а Ніна ще більше засоромилася і все ще не могла підвести голови. Мати поклала долоні на її плечі й стиснула їх, наче намагаючись підштовхнути доньку.

— Я... е-е... так, вочевидь.

Потиск маминих долонь трохи ослаб.

— Тоді я маю для тебе сюрприз. Ти поїдеш до місцини Маркоти, що над красивим озером, поселишся у старому монастирі й побудеш там якийсь час, розважаючись і відпочиваючи. Сприймай це як канікули. Ти б хотіла поїхати на канікули?

— Напевне, — Ніна намагалася думати про щось піднесене й гідне ситуації, але єдине, що їй спадало на думку: чи вдалося б вигадати таке влучне питання, аби янгол, нарешті, вжив конкретну

граматичну форму — чоловічу або жіночу? Й іще: чому саме вона мала їхати на канікули?

Останнє питання вона промовила й відразу відчула, як знову стискаються мамині долоні.

— Добрих дітей багато, — уточнила Ніна, забувши навіть обуритися на те, що її назвали дитиною. — Це означає, що всі вони туди поїдуть? До одного монастиря? І як тоді вони там умістяться? До того ж «добрий» — це надто розмите поняття.

Зростаюче розчарування матері вона відчувала майже фізично, але якщо уже почала, то не могла припинити говорити. — «Добрий» у якому сенсі? Гречний? Милый? Шляхетний? Щось інше? Так чи інакше, а я на таку нагороду не заслуговую, — додала ввічливо й з відповідною покірною, вирішивши подумки, що зараз вона вже НАПЕВНЕ зміниться й намагатиметься бути кращою. Як тільки прокинеться, то піде до костьолу, не стане відмовлятися мити тарілки, докучати молодшому брату чи уявляти собі, що шкільний завгосп — американський шпигун, і не буде слідкувати за ним на перервах. І жодних думок про статі крилатого чи його нічну сорочку (цікаво, чи він зрізав мережива...).

Їй здавалося, що очі янгола прошивають її наскрізь, помічаючи всі дрібні грішки.

— Яка мудра дитина, — розсміявся він. Це мало б зробити його людянішим, але якимось чином зробило ще більш чужим. — І яка скромна. Але ж ти таки заслуговуєш. Ми вміємо оцінити це найкраще. Просто вір нам і не запитуй більше. Нехай це й справді буде несподіванкою. Запевняю, що тобі буде там добре, бо в Маркотах з тобою не трапиться нічого поганого.

— Певно, що ні, — гаряче втрутилася мати Ніни. — Моїй дочці напевне нічого такого не спало б на думку. Прошу вибачити її, вона насправді добра дівчинка, тільки часом буває... — Вона урвала себе, але Ніна знала, що останнє слово мало б звучати як «мудрувата». А може, «вперта».

— Це й справді добра дитина, — повторила жінка. — Я та моя дочка дуже вдячні тобі за твою ласку. Це велика честь. Зробимо точнісінько так, як бажаєш, і не станемо нічого питати.

Тоді Ніна вперше в житті відчула, що їй соромно за матір. Ніхто не повинен ні перед ким так плазувати. Навіть людина перед янголом.

* * *

— Ну, осьо ми й на місці, — коли чолов'яга натягнув віжки, Ніна різко прийшла до тями. Голову мала важкезну, а в роті було наче в Сахарі. Вона пожадливо глянула на пляшку, але решта пива вже встигла кудись подітися.

— Зіскакуй, панянку, — підгонив її візник.

Ніна не стільки зістрибнула, скільки зсунулася із сидіння, й досить важко. Була вона заспана, спрагла, а ще зморена спекою. Її усе дістало. Зі злістю дівчина шарпнула валізку, мало не відірвавши ручку.

Лише коли чолов'яга від'їхав, вона роззирнулася. Лясковіце виявилось невеличким містечком, де, мабуть, нічого не змінилося з довоєнних часів. Будинки, що стояли уподовж дірявої, запаскудженої кінським гноєм вулиці, були низенькі й занедбані; серед них вирізнявся лише двоповерховий будинок чималих розмірів, схожий на вокзал. Ніна зітхнула з полегшенням — принаймні про одну з проблем можна забути.

Але лишалося те, що люди починали на неї витріщатися.

Ніна усвідомила, який вигляд вона має: розчухрана після ночі, проведеної у полі, із сіном у волоссі та відірваною оборкою плаття. Не дуже тверезий чолов'яга міг і не звернути увагу на її вигляд, але тут вона, безсумнівно, притягувала чужі погляди.

Якнайшвидше вона сховалася у малесенькій крамничці, де купила здобне тістечко й пляшку «оранжаду». З'їла, ігноруючи зацікавлені погляди продавчині, а потім, саме тоді, коли жіночка почала відкривати рота, щоб поставити питання, зібрала в кулак усю свою відвагу й знову вийшла на вулицю.

У вокзальному туалеті вона вмилася, причесалася й перевдягнулася у старе, але чисте картате плаття. Діряві панчохи зняла й викинула, туфельки замінила на сандалі. Перш ніж вийти, уважно оглянула себе у тріснутому дзеркалі.

Тепер мала набагато кращий вигляд.

У залі очікування висів величезний розклад рейсів із чорними цифрами й літерами, намальованими на білій металевій таблиці. Ніна відшукала потрібний потяг — найближчий від'їздив аж о чотирнадцятій, що означало кілька годин чекання. Вона зазирнула

в гаманець і з жахом зрозуміла, що грошей у неї менше, ніж спершу здавалося. А вона до того ж купила ще й тістечко та пляшку «оранжаду»... Що ж, тепер нічого не вдієш.

Вона підійшла до каси.

— Скільки коштує квиток до Маркотів?

— Двадцять злотих, — байдуже відповіла жінка.

Під дівчиною підігнулися ноги.

— А до якої станції мені вистачить п'яти?

Цього разу відповіді їй довелося чекати довше.

— До Сментова.

Нехай буде Сментово.

Ніна відчувала, що її хитрий план не привертати до себе увагу оце зараз зійшов на пси. Сментово — добра назва, відповідна до її теперішнього настрою.

Вона відійшла від каси під повними підозри поглядами, стискаючи в спітнілій долоні малу картонну картку й кількадесят грошів^[4] решти. Маленька частка можливості мислити тверезо, що ще лишилася у неї, не дозволила їй побігти. Втім, це не змінило факту, що й так абсолютно всі на вокзалі дивилися у її бік. Принаймні так їй здавалося. Вона опустила голову, намагаючись заслонити обличчя волоссям, і відразу була за це покараною, бо виходячи, протягнула валізку по ногах чоловіка, із яким розминулася у дверях. Пробурмотіла вибачення, а чоловік щось буркнув про невиховану молодь.

Це рішуче був не її день. Хоча, з іншого боку, все одно було краще, ніж учора.

Про вчора Ніна не хотіла думати.

Але все одно думала.

* * *

Кілька днів, що передували виїзду Ніни, мати здавалася насправді щасливою. Не сміялася — навіть зустріч із янголами цього б не зробила, але її смутне обличчя наче сяяло зсередини. Ніна відчувала, що було б жорстоким каламутити ту радість, і тому не згадувала про свої сумніви. Наприклад, про питання, що не давало їй спокою: чому саме вона? Коли янгол сказав, що вона заслуговує на нагороду,

вона йому повірила й відчула гордість. Але що довше дівчина думала про це пізніше, то менше сенсу в цьому бачила. Авжеж, училася вона добре, у більшості випадків була тречною і слухняною. І що з того? Підлітків, розумніших чи миліших, ніж вона, знайшлося б тисячі. То чому янгол обрав саме її? Може, колись Ніна насправді була доброю і слухняною дитиною, але тепер... «Тепер уже ні», — думала вона, пригадуючи суперечки з матір'ю, вигадані для неї історії та години, проведені у костьолі в роздумах, чи вдалося б десь купити таку пригодницьку книжку, що була б настільки малою, аби поміститися в обкладинку книги молитов.

І чому не можна було ставити жодних запитань? Навіщо така таємничість, якщо й насправді це мали бути лише канікули?

Ніна кілька днів прожила, наче в трансі. Її почергово мучили цікавість і сумніви, вона не могла ні на чому зосередитися. Усе падало з рук. Нарешті настав очікуваний вівторок, і рано-вранці вона опинилася у купе потяга. Ніна відчувала приємне збудження, а в новій сукні почувалася дуже красивою і дорослою. Про суперечки навколо валізки вже встигла забути. Мала заздалегідь куплений в «Орбісі»^[5] квиток, а на дорогу — великий термос з чаєм і стос бутербродів із сиром та помідорами. Мати безкінечно повторювала їй речі, про які дівчина й сама чудово знала.

Що потяг — за графіком — повинен прибути на місце відразу після вісімнадцятої, що означало одинадцять годин подорожі, під час якої Ніні не можна говорити із незнайомцями і робити «інші дурості».

Що на станції в Маркотах хтось чекатиме на неї з машиною.

Що вона має відразу відправити телеграму додому, якщо їй не вистачить грошей на зворотний квиток.

Що мати порозмовляла з кондуктором, який обіцяв приглянути за молодого пасажиркою, і, якщо в Ніні будуть проблеми, нехай вона звертається до нього за допомогою.

А передусім — що Ніні нікому не можна говорити, куди й навіщо вона їде (на це останнє зауваження дівчина відповіла, що як же їй про це говорити, якщо вона й сама не знає, але мати залишила репліку без відповіді).

Нарешті потяг рушив з перону вроцлавського вокзалу. Ніна закинула валізку на сітку й умостилася зручніше. Це був швидкісний потяг, тож замість твердих лавок у ньому були м'які сидіння. Якийсь час Ніна споглядала пейзажі, що бігли за вікном, потім дістала книжку й заглибилася у третій том пригод графа Монте-Крісто.

Кондуктор, який обіцяв час від часу до неї зазирати, не з'явився жодного разу, що їй порадувало. Адже дівчина могла ще більше почуватися дорослою і бути впевненою, що не потребує опіки й чудово впорається з усім сама.

** * **

Оскільки до від'їзду потяга залишалось кілька годин, вона не хотіла сидіти на вокзалі, особливо зважаючи на те, що касирка могла визнати Ніну втікачкою і повідомити в міліцію. Тож вона крутилася по Лясковіце, тягаючи за собою важкезну валізку, бо щоразу коли затримувалася в одному місці трохи довше, їй починало здаватися, що люди дивно на неї поглядають. У результаті вона деякий час провела в невеличкому парку, читаючи на лавці книжку, трохи посиділа над озером, де бовтала змореними ногами у воді, а потім оглянула знищений наприкінці війни палац.

Увесь час їй не давали спокою спогади.

** * **

Усе почалося з янгола, але, якщо чесно, то лише з тієї миті, коли до купе увійшов Славек, нещастя почали сипатися, наче горох з розірваного мішка.

Звичайно, спочатку Ніна взагалі не знала, що це Славек. Спершу для неї то був просто дуже симпатичний хлопець, який увійшов до вагону в Лешні. Навіть у брудних штанях, дірявій сорочці й із заплічною торбою у руках він виглядав так, наче мить тому зійшов з кіноекрану. Був красивий, наче янгол, тільки-от не було в ньому тієї дивної чужості. Зовсім навпаки: незважаючи на несамоовиту вроду, він здавався... ну що ж... просто дуже симпатичним.

— Можна приєднатися? — Блискаючи в посмішці білими зубами, він вказав на місце поряд із Ніною. Вона несміливо кивнула.

— Що ти читаєш?

Мама, насправді, казала їй, щоби вона ні з ким не розмовляла, але ж безглуздо сидіти так і не відзиватися...

— «Графа Монте-Крісто», — відповіла після миті боротьби із самою собою.

— О, не читав цього.

— Справді? — крихта відчуття зверхності допомогла Ніні подолати боязкість.

— Справді. Я Славек, — назвався він.

— Ніна.

— Куди їдеш?

Тепер ще нерозумніше відмовитися відповідати...

— До Маркотів, — відповіла вона. — До родини на канікули.

— Та невже? Я також. Точніше, — Славек знову блиснув у посмішці зубами, — я не мав на увазі, що їду до родини, — тільки те, що до Маркотів.

— Навіщо? — вирвалося у Ніни перш, ніж вона усвідомила, що так негречно випитувати.

— Маю там справи, — він махнув рукою, але вона не наполягала. Раз не хоче говорити — то не хоче. Найважливіше, що вона всю дорогу матиме добре товариство.

* * *

За десять хвилин до від'їзду потяга Ніна повернулася на вокзал. На другому пероні була лише одна лавка, зайнята товстелезною тіткою, яка тримала поміж ногами пузату торбу. Ніна всілася поряд настільки далеко, що незнайомка не звернула на неї увагу, але водночас досить близько, аби ті, котрі проходили б повз них, могли вирішити, що то мати й донька, які чекають потяг.

У її голові промайнуло, чи не надто вона перегинає, але відразу нагадала собі подумки, що забагато пильності — це краще, аніж її нестача.

На перон вийшов міліціонер.

Ніна завмерла. Зараз не могла б зрушити з місця, навіть якби захотіла — страх цілковито її паралізував. Вона втупила очі у власні ноги, а потім мимоволі зіщулилася. Розуміла: повинна поводитися природно, робити щось, що роблять нудьгуючі підлітки на вокзалі, але проблема полягала в тому, що вона не знала, як це мало би виглядати. Витріщатися удалечінь, щось читати, гризти нігті? В її голові панувала цілковита пустка. У будь-якому випадку вона не мала б горбитися й ховати очі. Але ж, з іншого боку, якби міліціонер побачив переляк у її погляді, напевне нею б зацікавився.

Дівчина мала враження, що над її головою висить величезний знак із написом: «Дивися сюди».

Міліціонер ліниво пройшовся пероном і зник у підземному переході. Ніна зітхнула з полегшенням, тільки тепер зрозумівши, що в неї через нерви трусяться коліна.

Вона рахувала, скільки часу залишилося до прибуття потяга, і намагалася захиститися від спогадів. Принаймні робила такі спроби, бо вони все одно заливали її нестримно, наче вода після дощу.

* * *

Десь близько десятої ранковий холод геть зник, і в купе стало так душно, що пасажери повідчиняли вікна. Тепер вони їхали із протягом, що ворухив волосся і дмухав в обличчя, несучи із собою літній запах трави й лісу. Ніна час від часу знімала черевики й ставала на сидіння, аби визирнути назовні. Тоді вітер забивав їй намороки, а часточки сажі будь-якої миті могли потрапити до примружених очей, але вона все одно дивилася на поля, що сунули повз, наче різнобарвні візерунки на настінному килимці, й на сиву смугу диму, що в'ється на тлі блакитного неба.

То були найчарівніші хвилини подорожі. Славек показував їй магичні фокуси, а вона дарма намагалася прослідкувати за його неправдоподібно швидкими, вмільми пальцями. Також він розповідав про свої пригоди, яких мав стільки, що можна було розділити їх між кількома особами. Був він сиротою — батьків стратили під час війни, а оскільки жодних родичів не мав, то виховувався у державних дитячих притулках. З останнього він утік, коли йому виповнилося

чотирнадцять, і з того часу валандався Польцею. Якийсь час він працював рибалкою на морі, тоді найнявся на вирубку лісу. Мав із цього невеликі гроші, на які й жив.

— Ти їм сказав, що тобі вже вісімнадцять? — Ніна й подумати не могла, що можна бути ненабагато старшим, аніж вона, й працювати, наче дорослий.

— Ні, — Славек знову вишкірив зуби. — Чи тобі батьки не казали, що брехати гидко? Я тільки сказав, що можу й хочу працювати, й це було правдою.

— А документи?

— Документів я не маю, — ще одна посмішка. — Так воно якось склалося, що загубив ті, що дали мені у дитячому будинку, а про наступні я подбаю, коли мине вісімнадцять.

— І ніхто не просив у тебе ані паспорта, ані чогось такого?

— Ні, як тільки бачили моє щире обличчя.

Власне, Ніна не дивувалася. Славек справляв враження набагато старшого, ніж був насправді. І тут мався на увазі не лише вигляд, а перш за все поведінка. Був він упевнений у собі й говорив так, що людина мимоволі йому вірила. Хіба якогось дня стрелить йому в голову відрекомендуватися марсіанином — от тоді людям буде потрібен якийсь час, аби повірити його словам.

У відповідь Ніна розповіла йому про зміст «Графа Монте-Крісто», вигадуючи фінал, якого вона досі не прочитала. Коли наближалася до кінця, потяг зупинився на вокзалі в Познані.

А потім усе стояв там і стояв. Люди встигли вийти та зайти, Ніна відіслала Дантеса на заслужений відпочинок в обійми вірної Гайде, а вони все ще стирчали на вокзалі під літньою спекою, яка все більше давалася взнаки при відсутності руху.

На пероні світловолосий хлопець їв морозиво. За мить до нього долучилася дівчинка, несучи два ріжки: для себе й для малої сестрички. У Ніни з'явилася ідея.

— Як довго ще будемо тут стояти? — запитала вона кондуктора, який проходив повз вікно.

— Ще хвилин десять. Чекатимемо на потяг зі Щецина.

— Вискочу й куплю нам морозиво. Як ти на це дивишся? — звернулася до Славека. — Десь тут має бути кіоск.

— Не встигнеш, — занепокоївся хлопець.

— Устигну. Якщо буде черга, просто повернуся.

Дівчина вискочила на нагрітий сонцем перон і побігла до будинку вокзалу. Спритно лавіруючи між людьми, багажем, візочками з дітьми, які рюмсали, пробігла крізь головний зал, після чого дісталася до зашкленних дверей, над якими висіла табличка ВИХІД ДО МІСТА. Кіоск повинен бути за ними, втім, проблема полягала у тому, що його там не було. Що гірше, перехожі, яких вона запитувала, їй гадки не мали, де можна купити морозиво. Доля наче затялася проти дівчинки. А час спливав, відмірюваний стрілками великого вокзального годинника.

Перш ніж вона знайшла кіоск, минуло три хвилини. Минули й наступні, які дівчина витратила, поки бігла через головний зал. Ніна вже запізнювалася. Не набагато, може, на кількадесят секунд, але цього вистачило. Коли бігла підземним переходом, почула свист, а коли пододала сходи, побачила тільки останній вагон потяга, що віддалявся, набираючи швидкість. Перон був пустим, наче виметеним дочиста. Стояв на ньому тільки Слаvek, який в одній руці тримав свій заплічний мішок, а в другій — валізу Ніни.

* * *

Потяг прибув на станцію пунктуально, посапуючи й випускаючи з труби клуби пари. Дівчина відразу засунулася у найдавший куток купе. Разом із нею їхала родина, яка вибралася у відпустку. Діти сміялися і визирали у вікно, дорослі їли бутерброди, запиваючи їх чаєм з термосу. Від запаху варених яєць Ніна знову зголодніла. Потім, в останню мить перед від'їздом, до потяга увірвалася галаслива група молоді в гарцерській формі^[6] і з великими рюкзаками. Були вони не набагато старші за Ніну.

Вона могла б також поїхати в табір, подумалося їй. Або туди, або з батьками в село, а може, й на море. Вона могла б мати нормальні канікули.

На шибі віддзеркалювалося її обличчя з викривленими губами, наче збиралася рюмсати, але Ніна блимнула й зуміла стримати сльози. Не хотіла, аби люди в потязі дивилися на неї або, що ще гірше,

намагалися її втішати. Крім того, знала, що розпач їй зараз нічим не допоможе.

Вона прикрила очі. До Сментова вона була в безпеці, а потім... потім подивимося. Не мала сил думати про те й хвилину.

У купе було спекотно, розжарений матеріал оббивки сидінь майже палив шкіру. Один із гарцерів почав грати на гітарі, колеса потяга стукотіли в монотонному ритмі...

* * *

— Мати мене вб'є, — сказала Ніна, похмуро блимаючи на плакат із написом: «Куємо фундамент соціалізму. Шестирічний план». Морозиво, яке їй уже розхотілося, текло по руці. Вона скривилася, викинула його, витягла хусточку, якою витерла долоню. Слаvek, обійняв дівчину, втішаючи її. Він міг поїхати, не мусив висідати, але ж зробив це й — більше того — зовсім не видавався розлюченим. Ніна воліла б, щоб він був злим, бо почуття провини зараз пригнічувало її, наче хтось кинув їй на спину корабельний якір. Почуття провини й злість на саму себе. Як вона могла бути такою ідіоткою?

— У вас є вдома телефон?

— Ні, але у сусідів є, — пожвавилася вона.

— У такому разі спробуй подзвонити, може, тобі якимось дивом удасться, а я піду перевірю, чи є якесь нормальне сполучення з Маркотами.

Вона кивнула й попленталася шукати телефонну будку. Знайшла її майже відразу, але в слухавці монотонний голос повторював: «Міжміська, прошу зачекати». Ніна спробувала кілька разів, кидаючи до автомата нові й нові монети, але нареши її відігнало нетерпляче сичання старої пані, яка чекала в черзі.

— Сполучення є, і навіть цілком непогане, — сказав Слаvek, повернувшись. — Через Бидгощ. На місці будемо десь коло дев'ятої вечора. Це лише на три години пізніше.

— Тобі легко говорити, за тебе ніхто не переймається, — буркнула Ніна.

— Хотів би я, аби хтось за мене переймався, — відповів він настільки серйозно, що дівчина відразу відчула себе дурепою. Та й, вочевидь, вона перебрала міру. Її потяг за планом мав дістатися до Маркотів після вісімнадцятої, а в той час поштової відділення уже зачинено, тож ті, хто могли на неї чекати, телеграму відправили б лише вранці. До того часу Ніна вже встигла б дістатися на місце.

Тоді дівчина ще вірила, що все буде добре. Коли вже минули перша злість і розпач, вона навіть вирішила, що це досить непогана пригода.

Це відчуття супроводжувало її, коли вони купували квитки, а потім чекали на потяг, попиваючи «оранжад». І пізніше, коли їхали до Бидгоща й там пересіли. Майже до Лясковіце. А тоді зла доля знову відзначилася, і цього разу набагато сильніше.

* * *

— Квитки, будь ласка.

Ніна відкрила очі. Скільки вона спала? Напевне, недовго, бо не могла ж уже проїхати Сментово...

Чи могла?

Одного погляду у вікно було досить, щоб зрозуміти, що вже пізно: світло мало характерну червонувату барву надвечір'я.

— Прошу квитки, — цього разу голос почувся ближче.

Їй стало погано. У купе не було родини, яка їла бутерброди. Навпроти неї сидів старий чоловік, одягнений із довоєнним шиком. У руці він стискав оздоблене руків'я цїпка, а на дівчину поглядав із явною цікавістю.

— Ми проїхали Сментово? — запитала вона.

— Досить давно. Ви проспали свою станцію?

— Хай йому чорт! — крикнула вона. Раптом знайшла в собі сили й підхопила валізку. Незважаючи на повні протесту крики людей, яких вона була багажем по колінах, погнала до дверей. Із силою, про яку сама в собі не підозрювала, шарпнула ручку дверей, а тоді кинула валізку назовні. Холодне повітря роздмухувало їй волосся, гримотіння потяга тут було значно голосніше. Відголос заліза, що билосся об

залізо, монотонне «ту-дум, ту-дум» вдерлося до голови, вимівши всі думки.

Вона знала, що якщо не зробить цього відразу, то їй забракне сміливості.

Потяг сповільнявся на широкій дузі повороту, але все одно, на думку Ніни, продовжував їхати надто швидко. Вона глянула на хмари в несамовито високому, далекому небі, на зелені поля, що швидко бігли кудись удалечінь. Тривало це, може, півсекунди.

Заплющила очі й скочила.

Під затиснутими повіками світ беркицьнувся, а Ніна витягла руки. Удар об насип вибив з неї повітря, запекли обідрана долоня й шкіра на колінах, а коли дівчинка зсувалася по каменистому схилу, плаття підкотилося їй до поясу. Мимоволі вона закрила вуха, поки потяг із гримотінням проносився у неї над головою.

Потім обережно встала.

Потяг зникав удалині, а Ніна була цілою. Здається. У шкіру на колінах повтикалися шматочки гравію, руки були обдерті до крові. Але вона могла ходити, тож видерлася, лише трохи кульгаючи, на насип і роззирнулася.

Це була похмура й негостинна місцевість. Те, що Ніна сприйняла за зелені поля, насправді виявилися зрадливими багnistими луками, над якими кружляла сила-силенна комарів. Рахітичні берези й вільхи на тлі цього пейзажу здавалися дивовижно не на своєму місці, зіщулені над очицями затягнутої ряскою води й покручені вітром у дивні форми. У холодному, вечірньому вже повітрі стояв сморід гниючих рослин, а під сірим, наче свинець, небом Ніна відчула себе дуже малою і дуже самотньою. Куди не кинь оком, не було видно й маленької людської садиби.

Вона повернулася по валізку, бо що ще могла зробити?

Трохи боялася, що знайде своє вбрання розкиданим по узбіччю, і трохи втішалася такою перспективою — може, тоді б мати купила-таки нову валізку? Але проклятий багаж виявився міцним, наче сейф — гречно лежав під насипом, цілий і навіть не подряпаний. Ніна підняла його, засичавши від болю, коли підхопила ручку пораненою долонею, й попленталася уздовж колії.

І гадки не мала, де вона знаходиться.

Також не знала, як далеко до Маркотів.

І чи зуміє вона дістатися туди до сутінок.

А передусім не мала поняття, що зробить, якщо це їй не вдасться. Бо ж не могла провести ще одну ніч надворі. Не тут, де мала на вибір спати на болоті або на колії.

Втішав лише той факт, що сонце висіло низько над горизонтом, а це означало, що вона повинна бути близько до мети, якщо, звісно, потяг не запізнювався. Крім того, сон у купе хоча трохи придався — Ніна відновила сили і тепер крокувала швидко, мугикаючи, аби додати собі сміливості. Шкіра, здерта з долоні, все ще паскудно горіла, та й спогади супроводжували дівчинку, наче злі духи.

* * *

Славек підняв газету, яку хтось залишив у купе, і заглибився у читання.

— Преса бреше, — сказала Ніна наперекір.

— Знаю, — хлопець показав у короткій посмішці білі, наче сніг, зуби. — Але можеш читати поміж рядками, якщо тільки знаєш, як саме.

— І що ти вичитав?

Він спохмурнів.

— Загинув ще один янгол. Знайшли його на узбіччі дороги десь під Закопане. Вигляд мав жахливий — тільки по обличчю можна було ще впізнати, що це не людина.

— Знаю, — погодилася Ніна із мудрим обличчям, пригадуючи підслуханий фрагмент розмови. — Забило його УБ.

— Я б не був у цьому таким упевненим. Коли хтось потрапляє у лапи до УБ, то він просто зникає. Вони не підкидають тіла на узбіччя.

— А кому ще потрібна смерть янгола?

— Оце добре питання.

Славек склав газету.

Ніна пізніше пригадувала цю розмову, але в ту мить відчула лише короткий приплив жалю й обурення: її мати мала рацію, Бог повинен покарати негідників, які роблять такі речі. Тож пообіцяла самій собі,

що намагатиметься, аби янголи пишалися нею. Досі в неї це не дуже виходило, але ж це зміниться.

Славек, схоже, бажав відволікти увагу супутниці від похмурих думок, і тому почав розповідати анекдоти з життя бескидських гуралів. Раптом він урвався на половині розповіді. Ніна хвилинку чекала, що буде далі, а оскільки хлопець мовчав, то здивовано здійняла брови.

— Ти добре почувся?

Славек дивився на неї, але, здавалося, її не бачив. Зблід, і раптом його красиве обличчя скорчилося від страху.

— Ми мусимо затримати потяг, — сказав він.

— Що? — Ніна більше ні на що не спромоглася.

— Там людина. Зараз вона скочить на колію.

Він устав і почав енергійно протискатися крізь групу молодих людей, що займали більшу частину купе. Ніна йшла слідом, але вела її не стільки якась там розсудна думка, скільки турбота й страх, що вона може залишитися сама.

Славек дістався до кондуктора й почав щось йому пояснювати, але раптом наче змінив намір, залишив здивованого чоловіка й пропхнувся далі, збираючи прокльони, що сипалися йому на голову. Він був рішучим і несамовито спритним, але навіть такий, як він, нічого б не зробив із натовпом. Ніна намагалася іти слідом, але їй протискатися було значно важче. Хоча вікна було відчинено, їй здавалося, що вона от-от задихнеться. Бородань із рюкзаком закривав весь вид, а ложка, що стирчала з того рюкзака, мало не вибила їй око.

«Я зараз зомлію», — подумала вона, хапаючи ротом повітря. Ненавиділа натовпи й тісні приміщення. Нарешті через відчай дівчинка почала користуватися ліктями й пропхнулася уперед. У цю мить кондуктор схопив її за плече.

— Ти куди? Ви що, подуріли? Ще одна, що...

— Прошу мене відпустити! — зарепетувала вона. — Людина хоче скочити на колію! Треба зупинити потяг!

І потяг почав гальмувати. Різко, рвучи слух скреготом заліза, що третється об залізо.

Ніна полетіла уперед, прямо на розлоге черево кондуктора, але якимось дивом утримала рівновагу. Іншим пощастило менше. Люди

валилися, наче доміно, із сіток сипався багаж. Увесь вагон виповнився криками болю і переляку. А коли потяг нарешті став і протяглий писк урвався, наче ножем утятий, раптова неприродна тиша, здавалося, ще більше тиснула на вуха.

У цій тиші пролунали прокльони людей, які підіймалися з підлоги, стогони й раптовий плач дитини.

Ніна скористалася можливістю, щоб вислизнути від кондуктора та знайти Славека. Він сидів недалеко від дверей, сховавши обличчя в долоні. Ніна присіла поряд.

— Це ти затримав потяг?

Він похитав головою.

— Я навіть не зумів дістатися до стоп-крану. Це, мабуть, машиніст загальмував, коли той чоловік стрибнув на колію. Я спізнився.

— Звідки ти знаєш? Може, він вижив, — Ніна мала величезне бажання запитати, звідки Слаvek узагалі знав, що хтось має намір стрибнути на колію, але, певно, це був не найкращий момент. Хлопець усе ще не дивився на неї і, коли сидів отак згорблений, був схожий на пригнічену величезним нещастям людину.

— Пізно, — повторив він із притиском і нарешті відвів долоні від обличчя. По його лобі стікав струмок крові.

— Славеку! Тебе поранено.

— То нічого, — він помацав голову, після чого із невдоволенням глянув на пальці, вкриті червоним і липким. — На мене якась валізка впала.

— Не якась валізка, а друкарська машинка, — Ніна глянула скося на незграбний ящик, що лежав під ногами хлопця. Довоєнна «Олімпія». У її мами вдома була така сама модель. — А вони важкезні. Ти точно добре почувася?

— У найгіршому випадку — матиму величезну гулю, — він підвівся, і справді було схоже, що нічого з ним не трапилося. — Ходімо, нам треба повертатися. Ти залишила наш багаж без нагляду.

— А... той чоловік?

— Для нього вже нічого не зробити, — Слаvek мав стільки смутку в очах, що Ніна не наважилася лізти до нього зі своєю цікавістю.

Тим часом у потязі люди передавали один одному питання і відповіді. Ніна чула уривки фраз: «...самовбивця на колії...» і «... треба чекати...», «...невідомо, як довго» й нарешті «викликати міліцію...».

Вона завмерла, з переляку їй перехопило дихання. Як вона могла про це не подумати? Очевидно, якщо під колесами загинула людина, машиністу доведеться викликати міліцію, яка почне розпитувати людей у потязі. Ні, напевне не всіх: Ніна стримала політ уяви, що підсовувала їй картинку масового допиту. Але принаймні тих, хто міг щось бачити... А кондуктор напевне пригадає, як одна дівчинка-підліток кричала: «Затримати потяг!» ще до того, як самовбивця стрибнув на колію.

Мати перед від'їздом застерігала Ніну, щоб та не робила дурниць. Що ж, було вже пізно, дівчина встигла зробити помилку, причому найбільшу з можливих: привернула до себе увагу інших людей.

Вона глянула на Славека.

— Я... мушу зійти. Вибач, але... Я просто мушу, добре? Ти можеш залишитися.

Ніна уяви не мала, що Слаvek встиг сказати кондуктору, але думала, що там не було нічого настільки дивакуватого, як слова Ніни. Хлопець здавався тим, хто думає розсудливо, навіть нервуючи.

— Я справлюся, — додала героїчно.

— Іду з тобою, — Слаvek узяв рюкзак і валізку Ніни. Невирішений кросворд, який він заповнював, упав на підлогу. — Ти маєш рацію: ми не можемо тут залишатися.

Чи ж йому теж доводилося робити дуроці?

Вони пропхалися до виходу. Ніна, яка дісталася дверей першою, схопила важіль, що їх блокував, і спробувала його повернути. Залізничка навіть не здригнулося. Слаvek відсунув дівчину й відчинив двері з такою легкістю, наче прибирав картонну коробку, що опинилася на його шляху.

— Гей! Куди ви? — кричав їм услід старий чоловік. — Чи ви не чули? Треба міліцію чекати!

Слаvek викинув багаж назовні, вистрибнув, а потім розвернувся і подав руку Ніні.

— Залишатися у потязі! — гарикав чоловік. — Бо усі хочуть зійти!

— Швидше!

Вони гнали через луку, в бік далекої лінії лісу. Тіні були вже довгими, у повітрі відчувався вечірній холод. Ніна подумала, що десь у цю пору вона б мала виходити на вокзалі в Маркотах. На подальші роздуми часу не було, бо Славек гнав так, що в неї рвалося у грудях, а в боці почало колоти. Хоча їй і так здавалося, що хлопець спеціально пригальмовував, аби не лишати її позаду. Якби він був сам, напевне біг би куди швидше.

— Ми вже в безпеці, — сказав хлопець, коли дерева закрили від них потяг, що продовжував стояти в полі. — Можеш зупинитися.

Ніна гепнулася на землю. Опала хвоя була вогкою, але їй було байдуже. Підтягнула коліна під підборіддя й обхопила їх руками. А потім розревілася.

— І щ... що... ми... тепер... зробимо? — вона все ще задихалася після бігу й спазматично хапала ротом повітря.

Славек усівся поряд і притулив її до себе: Ніна розпачливо хлипала йому в сорочку.

— Я знаю ці місця, — сказав він, коли дівчина трохи заспокоїлася. — Можемо звідси дістатися до станції у Лясковіце: вона лежить на нашому шляху. Там сядемо на потяг до Маркотів. Або навіть у цей самий, коли міліція уже скінчить допит.

Ніна шморгнула носом.

— Ми не можемо сісти в цей самий. Той кондуктор мене впізнає. Я... кричала, що треба зупинити потяг, бо хтось хоче стрибнути на колію. Вибач, — додала вона тихо.

— Ти перебільшуєш, — Славек легенько скуйовдив їй волосся. — Навіть якщо він тебе й упізнає — то й що? Він же тебе не схопить і не поведе до найближчого міліціонера.

«А якщо так і зробить?» — похмуро подумала Ніна, але все одно відчула себе трохи краще. Коли Славек говорив, усе відразу починало здаватися значно простішим.

— Як далеко звідси до Лясковіце?

— Десь дві години ходу.

Ніна застогнала.

— Коли туди дійдемо, буде зовсім темно.

— *І саме тому час збиратися. Ну ж бо, підводься. Понесу твою валізку.*

* * *

Темрява навколо густішала, а ще ставало холодніше. Здійнявся вітер і погнав по небу хмари, морщив воду й шумів листям покручених дерев. До того ж почалася мжичка — дрібні краплі висли в повітрі, липли до обличчя, і через це здавалося, що світ темнішає.

Тільки раз Ніна побачила людину. Чоловік стояв у маленькому човні, жердиною відштовхуючись від дна. Вона крикнула, але він, певно, її не почув або навіть і не помітив.

Вона йшла далі. Зупинилася лише на хвилинку, щоб вийняти з валізки светр і протидощову накидку з поліетилену.

Потім з вечірньої сірості випірнув будинок станції. Ніна пришвидшила кроки, але відразу ж сповільнилася, розчарована. На подряпаній вивісці виднілася назва, яка нічого їй не говорила. До того ж станція здавалася порожньою, вікна було забито дошками, а вхід виявився завалений купою вологого сміття. Ніна обійшла станцію довкола, але, окрім клоччя розмоклих газет і кількох розчавлених бляшанок, не знайшла навіть сліду присутності людей.

Зате далі в напівмороці горіли теплі вогники будинків. Село? Мале містечко? Ніні дуже хотілося податися туди й розпитати дорогу, а може, навіть попрохати її підвезти. Або якоїсь їжі. Через стрибок вона геть була забула про голод, а тепер він знову давався взнаки.

Але вона побоялася. Воліла не думати про те, що б сталося, якби в темряві, що все густішала, вона зійшла з дороги й опинилася у болоті.

Тож і далі йшла вздовж колії. На небі з'явився місяць, який час від часу пірнав у темно-сині хмари, що гнали на захід. У такі миті дорогу перед собою Ніна більше відчувала, ніж бачила. На щастя, шпали під її ногами були настільки характерної форми, що неможливо було їх ні з чим переплутати. Колись вона боялася темряви — давно, ще під час війни. Але потім забула, що значить справжній морок, як забула про холод, голод і про жахи. Як швидко людина при звичається до хорошого... Останні роки вона прожила в місці, де ніколи не було

по-справжньому темно — завжди горів якийсь ліхтар перед будинком або ж світилося чиєсь віконце. Також чути було знайомі звуки: дзеленчання трамваїв чи суперечки сусідів, які пізно лягали спати. А тут Ніну супроводжували лише вітер і її власні кроки, що звучали дивовижно глухо в цій пустці. Вона навіть перестала мугикати. Спогади повернулися, і її охопив первісний страх людини перед потворами, що приходять із сутінок. Кущі шелестіли, наче крізь них щось перлося, гілки під вітром кидали неспокійні тіні. Ніна йшла все швидше, страх надавав їй крила.

Було вже майже темно, коли вона почула за спиною свист потяга, що наближався. Вона відразу відскочила вбік, втратила рівновагу й незграбно, навкарачки, зсунулася з насипу. Локомотив і вагони минули дівчину з уже добре знаним їй гримотінням. Світло, що падало з вікон, на мить вихоплювало з темряви її зіщулену постать.

А потім потяг почав гальмувати.

Попереду був семафор.

Або станція.

Ніна знову видерлася на насип і кинулася бігти. Місяць саме визирнув із-за хмар, але вона все одно кілька разів спіткнулася і мало не впала. Проте сповільнюватися наміру не мала.

Якщо це насправді станція, то, може, вона зуміє при крихті везіння проїхати решту траси без квитка.

Вона вже бачила будинок і навіть трохи перону, коли потяг рушив. Дівчина скрикнула від розпачу й кинула важку валізку перед собою.

— Хай йому чорт! — вилаялася вона і розплакалася. Потім, розмазуючи сльози, що текли по обличчю, зауважила вивіску на будинку з чітким написом назви: «Маркоти». Вона була на місці.

Ніна підняла валізку й рушила в бік перону. На лавці у плямі світла сиділа лише одна особа — хлопець, ровесник Ніни, який саме закінчив їсти пончик. Уся його сорочка була обсипана цукровою пудрою. Побачивши дівчину, він витріщив очі й поспіхом облизнув пальці.

— Це тебе я маю відвезти до монастиря? — запитав хлопець і, перш ніж вона встигла відповісти, додав: — Пощастило тобі, бо я вже думав збиратися.

¹ *Пробоц* — священик, настоятель парафії, очолює місцеву релігійну громаду.)

² Саме таким чином — УВ (Urząd Bezpieczeństwa) — у Польщі в повоєнні часи й під час Польської Народної Республіки (1944–1989 рр.) напівофіційно називалася організація, функціонально подібна до радянського КДБ (звідки й назвисько для його функціонерів — «убеки»); у період, про який ідеться у романі, офіційно УВ називалася “Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego” — Міністерство Публічної Безпеки.

³ Чи то на територіях т. зв. «Кресів» — земель, які після 1939 р. та в межах повоєнної зміни кордонів перейшли до Радянського Союзу; зараз — м. Івано-Франківськ.

⁴ *Грош* — розмінна монета у Польщі.

⁵ Польське бюро подорожей, створене в 1920 р. ; його роботу було відновлено в 1944 р. До кінця сорокових років бюро займалося організацією масових подій та обслуговуванням міжміських сполучень, а з 1951 р. — ще й готельним бізнесом.

⁶ *Гарцери* — польська молодіжна суспільна організація, яка є частиною скаутського руху. Перші дружини гарцерства утворилися ще до незалежності, в 1911 р. з девізом: «Гарцерство — це скаутінг плюс незалежність». Після Другої світової війни гарцерство було відроджено у Польщі (спочатку у вигляді іншої організації — «Союзу польської молоді», з якої у середині 1951 р. виокремилася Гарцерська Організація СПМ).

Ця книга належить **Видавництво «АССА», м.Харків.**

РОЗДІЛ ДРУГИЙ,
**в якому Ніна знайомиться з рештою
обраних і гадає, що значать слова
«Не дозволяй йому вранці йти в сад»**

— **М**ене звать Яцек, — відрекомендувався хлопець. — Давай допоможу.

Був він присадкуватим, але рухався дивовижно енергійно як для того, кому лише трішки не вистачало, аби вважатися товстуном. Коли Яцек узяв валізку Ніни й погнав із нею до виходу, дівчина ледь за ним встигала.

Перед вокзалом чекала старенька, розбита «іфа»^[7] із працюючим мотором. Водій не спромігся ані відчинити багажник, ані сказати навіть хоча б слово, коли вони всілися на задне сидіння. Ніна поклала валізку на коліна.

— Це далеко? — запитала.

— Ні, хвилин десять.

Вона апатично кивнула. Машина рушила, «двірники» розмазували по вітровому склі все більші краплі дощу. Обігрів дмухав в обличчя теплим повітрям. Ззовні пролітали темніші за нічний морок дерева, гілля яких час від часу стукало у вікна й дряпало дах машини. «Наче їдемо серед лісу», — подумала Ніна. Яцек почастивав її пончиком; він був наче гумовий, не дуже смачний. Вона б, щоправда, воліла бутерброд, але все одно була вдячною.

Їй було тепло, голод не надто докучав, і тільки поранені руки все ще пульсували тупим болем, який збільшувався, коли Ніна стискала кулаки. Але, незважаючи на це, вона не мала нічого проти, аби провести в машині кілька найближчих годин. Або навіть і цілу ніч. Не дуже поспішала на зустріч із чужими людьми, які стануть розпитувати, чому вона запізнилася.

Яцек говорив, а дівчина слухала п'яте через десяте.

— ...я напросився поїхати по тебе, бо подумав, що тобі так буде приємніше, аніж товариство оцього бурмила. Це помічник пані Целіни, золоті руки, але говорити з ним важкувато. Я спочатку навіть думав, що він глухонімий, але ні, говорити вміє, тільки завжди бурчить щось під ніс.

Водій не відреагував, наче не зрозумів хлопця. Ніна глянула на його обличчя у дзеркальці — шкіру мав засмаглу й селянську, наче його недавно відірвали від плуга. Утім тупим не здавався.

— Як воно там? Маю на увазі в монастирі? Уже сказали, яка несподіванка на нас чекає?

— Ні. Пані Целіна, знаєш, там усім розпоряджається. Вона говорила, що ми мусимо почекати, доки не зберуться усі. А тебе все не було. Я на вокзал кілька разів їздив, знаєш? Уранці, пополудні й увечері. Якби ти не приїхала останнім потягом, то не знаю, що би пані Целіна зробила.

— Я не потягом приїхала, — спростувала Ніна. — Наздогнала його на станції. Ну, майже наздогнала. До того йшла пішки. Вистрибнула з попереднього потяга.

Яцек витріщив очі.

— Вистрибнула? Серйозно? Навіщо?

— Не мала квитка.

— Оце номер, — у голосі хлопця забриніла пошана. — З тобою нічого не сталося?

— Ні, тільки коліна й руки обдерла, — дівчинка показала долоні.

— О рани Божі, має паскудний вигляд.

— Ну, все не так і погано, — пробурмотіла вона, а потім, не в змозі стриматися перед таким явним подивом, додала: — Просто треба знати, як це робити. Мені батько казав, що це просто справа фізики... Зрештою, пусте.

Вона замовкла, бо це мудрування раптом здалося їй дурнуватим і непотрібним, а все більший подив в очах Яцека перестав бути приємним. Ніна навіть відчула невпевненість. Авжеж, вона вистрибнула з потяга, чим навіть трохи пишалася. Але ж хлопець перебільшував. Ніна не була героїнею і знала про це аж надто добре.

* * *

З лісу вони вийшли на дорогу, що бігла полями. Сонце вже заходило, підсвітлюючи червоним контури самотніх дерев на горизонті. Подув легенький вітерець, зашелестівши по ланах збіжжям і принісши запах свіжоскошеної трави й кінського гною. Час від часу вони проминали придорожні каплички із дерев'яними святими, сільські хати чи селян, які гнали корів із пасовищ. Одного разу спіткали компанію молоді, яка поверталася з річки чи ставка. У дівчат були рушники, накинуті на плечі, аби вберегти блузку від мокрого волосся; хлопці несли згорнуті ковдри й порожні пікнікові кошики. На місцевих не скидалися, радше на дачників. Ніна відчула укол заздрості. Вона не мала нічого проти, аби викупатися, а потім повернутися до смачної вечері й послухати радіо на турбазі (звісно, якщо десь тут були турбази). Але ймовірніше, молодь просто винаймала кімнату в місцевих. Та й нехай. Кімната в сільському будиночку все одно видавалася Ніні значно привабливішою, аніж ця безкінечна подорож.

Двічі вони минали зупинки, але єдиний у тій околиці автобус уже встиг поїхати. Ставало все холодніше й темніше. Славек сповільнив крок, бо вже не здавався настільки енергійним, як кілька хвилин тому. «Можливо, він просто змучений», — подумала Ніна, дивлячись на його бліде обличчя.

— Можже, зупинимося? — сказала дівчинка. — Я мушу вийняти з валізки светр і напитися.

Чи їй здалося, чи Славек і справді сприйняв її пропозицію із полегшенням?

Ніна надягла светр, а тоді, сидячи на валізці, витиала реітки «оранжаду» та з'їла останній бутерброд. Запропонувала половину товаришу, але хлопець хитнув головою.

— Я не голодний. А ти повинна економити. Попереду ще значна частина дороги.

— Уночі все одно не захочеться їсти, — Ніна старанно склала промаслений папір і сховала його в кишеню валізки. — Славеку?

— Га?

— Звідки ти дізнався, що та людина хоче кинутися під потяг? Ти її знав?

— Ні, що ти! Просто... знав, — він стелував плечима, легенько скривившись через це. А може, так їй тільки здалося. У сірості вечора, що спадав на місцину, вона не могла його добре розгледіти.

— О рани Божі, і часто з тобою таке трапляється?

— Ніно, прошу, — цього разу Ніна чітко помітила, що Славек кривиться. І що блідий, дуже блідий, як смертельно хворий. — Дай мені трохи відпочити, добре? Голова болить.

— Ясно, — вона ледь торкнулася долоні хлопця. — Вибач, — сказала тихо. — Це все моя провина. Усе через мене.

— Аж ніяк, — говорити йому ставало дедалі складніше. — Я лише відпочину, й відразу підемо. Побачиш, усе буде добре.

Славек прикрив очі, а Ніна відсунулася на кілька кроків, не бажаючи йому заважати. Потім вийшла на середину шляху й стояла там хвилинку, дивлячись уперед і чекаючи невідомо на що. Очі її затягло сльозами, які вона навіть не намагалася витирати. Лише старалася плакати тихо, щоб Славеку, боронь Боже, не спало на думку вставати й починати її втішати. Він і так мав через неї купу проблем. За ті кільканадцять годин спільної подорожі Ніна майже встигла в нього закохатися. Аж надималася від гордоців, коли люди в потягу дивилися, як такий несамовито гарний хлопець допомагає їй із валізкою і шукає для неї місце. Правда, той факт, що він сприймав її, наче молодшу сестру, трохи зменшував радість, але ж вона й так

дуже його любила. І любила би, навіть якби він був бридким, наче ніч. А що найважливіше, вона йому довіряла, дозволяючи приймати всі рішення. А зараз ролі раптом змінилися, і було схоже на те, що саме їй доведеться про нього піклуватися.

Ніна не була впевненою, чи зуміє.

Вона обійняла себе руками, бо, хоча і була у светрі, але трусилася від холоду. Славек, напівлежачи на узбіччі, із головою на рюкзаку, здавався страшенно крихким і самотнім. Наче дитина, а не молодий чоловік. Ніна повторювала подумки, що хлопець відпочине й набереться сил, і тоді вони підуть далі. А якщо ні, якщо зле почуватиметься, то принаймні скаже Ніні, що робити.

Це звучало переконливо, але дівчина аж трусилася на холодному вітрі.

Десь недалеко шепотів струмок. Ніна зійшла з дороги, прямуючи на звук, знайшла невеличкий місток. Якийсь час бавилася тим, що кидала гілочки з одного боку мосту й дивилася, як вони спливають з іншого. Дурнувата дитяча забавка, запозичена з книжок про «Вінні-Пуха». Мати читала цю книжку Шимекові, коли вони родиною поїхали в їхню першу (і поки що останню) відпустку до Мендзиздроє. Ніна удавала, що такі байки її вже не цікавлять, але також слухала.

Пам'ятала те літо: жахи війни лишилися позаду, світ тепер здавався великим і дружнім, повним несподіванок, які чекали за кожним поворотом. Батько потайки від матері купляв Ніні заборонені великі порції морозива, а вона натомість нічого не згадувала про пиво, яке він час від часу попивав. Пополудні вони вигрівалися на пляжі, а вечорами ходили на прогулянки або грали в карти. Пісок, який витрушували з купальників, холодне й солоне море, мушлі, що збирали до кишень, навіть обгорілу на сонці шкіру — все це Ніна згадувала із сумом. Вона не була б проти, аби ще раз провести таку відпустку.

Дівчина підвела голову. Над нею наливалися сріблом уранішні зорі, а в різкому холодному повітрі здаля чувся гавкіт сільського собаки. Під лінією чорного лісу вже запалав вогник у першому будинку, потім у другому, в третьому. Стемніло так сильно, що кидати палички у воду втратило сенс, тож Ніна повернулася до Славека і вийняла з валізки ліхтарик, який запакувала їй завбачлива мати.

— Як почувася? — запитала вона, а коли хлопець не відповів, жах іще сильніше вхопив її за горлянку. Дівчинка легенько штурхнула хлопця у руку. — Прошу, прокинься. Ми мусимо йти. ПРОШУ.

Він повернув до неї голову й щось пробурмотів. Ніна нахилилася, але нічого не могла зрозуміти. Воно звучало гірше, ніж белькотіння п'янички, яке вона колись чула. Слова зливалися і були дивно покручені. Дівчина відступила. У світлі ліхтарика їй здалося, що з блілого обличчя Славека на неї глигнуло око привида, але то була зіниця — велика, мало не на всю райдужку.

— Я приведу допомогу, почекай, — вона ледь упізнала власний голос, бо крізь стиснуту горлянку вирвалося щось схоже на скрип.

Зі страхітливим передчуттям Ніна погнала через поле в бік найближчої халупи. Світло ліхтарика, скоротившись до малесенької цятки, танцювало навколо ніг. Навколо пахло конюшиною — це запало їй до голови, запах конюшини, і Ніна подумала, що чотирилиста приносить удачу. До неї також прийшло розуміння того, наскільки це в даній ситуації дурнувата думка.

Вона увірвалася на сільське подвір'я, де замість запаху конюшини стояв огидний сморід гною, дісталася до дверей і почала в них стукати. Тривалий час ніхто не відчиняв, хоча Ніна чула сміх дітей, а у вікні горіло світло. Нарешті пролунало чалапання, і двері трохи прочинилися. У шпарку визирнуло похмуре чоловіче обличчя.

— Що таке?

— Прошу, біля дороги лежить хлопець, він потребує допомоги, його поранено, ви мусите відвезти його до лікаря! Прошу! Благаю!

Чоловік дивився на неї недовірливо.

— Ти від дачників?

— Ні.

— Тоді звідки?

— Яка різниця? — Ніні хотілося витягнути дурнуватоного хлопа з хати й силоміць усадовити на віз. — Він потребує допомоги! Він мусить якнайшвидше опинитися у лікаря!

З хати долинув жіночий запитливий голос. Чоловік причинив двері, й хвилинку Ніна чула відгомін розмови, але не могла розрізнити слова. Їй здавалося, що чоловік наполягає, а жінка недовірлива й наче

перелякана. Замовкли діти, наче їх узагалі не було. Ніна витирала сльози, що текли по обличчю.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

Ця книга належить *Видавництво «АССА», м.Харків.*